

Guidance met betrekking tot de Actuariële Functie IORPII

- *Certificerend Actuaris is Actuariële Functie Houder*
- *Certificerend Actuaris is geen Actuariële Functie Houder*

In het kader van de IORP-richtlijn is in onder meer de Pensioenwet vastgelegd dat een pensioenfonds moet beschikken over een aantal sleutelfuncties. Eén van die sleutelfuncties is de actuariële functie. Met de implementatie van de richtlijn is het mogelijk gemaakt dat de actuariële functie wordt vervuld door de certificerend actuaris. Omdat in de huidige praktijk de certificerend actuaris al een groot deel van de taken uitvoert die onder de actuariële functie vallen, ligt het voor de hand dat het pensioenfonds ervoor kiest om de actuariële functie te laten vervullen door de certificerend actuaris. Maar het kan ook zijn dat een pensioenfonds ervoor kiest de actuariële functie op andere wijze in te vullen.

Een werkgroep van het AG – de werkgroep Onafhankelijk Toetsende Actuaris - heeft in december 2018 guidance ontwikkeld voor de situatie waarin de certificerend actuaris en de actuariële functiehouder één en dezelfde persoon zijn en de situatie waarin de certificerend actuaris en de houder van de actuariële functie in persoon gescheiden zijn. Deze guidance – die minimumregels bevat en richting geeft aan de wijze waarop de werkzaamheden worden uitgevoerd – is bedoeld om te bevorderen dat actuarissen in hun rol als certificerend actuaris dan wel in hun rol als actuariële functiehouder zoveel mogelijk eenzelfde benadering toepassen en op vergelijkbare wijze tot een oordeel komen.

De werkgroep Actuariële Verklaring heeft enkele tekstuele aanpassingen doorgevoerd en deze guidance verder inhoudelijk aangevuld op het onderdeel b2: beoordelen of er voldoende gegevens worden gebruikt en het beoordelen van de kwaliteit van die gegevens.

In deze guidance worden de functies en functiehouders als volgt afgekort:

CA = Certificerend actuaris
AF = Actuariële Functie
AFH = Houder van de Actuariële Functie

Certificerend actuaris en Actuariële Functiehouder zijn dezelfde persoon

Welke (minimum) controles moet de certificerend actuaris/ actuariële functiehouder uitvoeren?

Controlerende werkzaamheden actuariële functie

De AF is belast met de volgende actuariële activiteiten (de nummering sluit aan bij artikel 22b van het ontwerpbesluit implementatie herziene IORP-richtlijn):

- a. Toezicht houden op de berekening van de technische voorzieningen (TV);
- b. Beoordelen van de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de TV, waaronder in ieder geval wordt verstaan:
  1. Beoordelen of de gehanteerde methodieken, onderliggende modellen en aannamen passend zijn;
  2. Beoordelen of er voldoende gegevens worden gebruikt en het beoordelen van de kwaliteit van die gegevens; en
  3. Toetsen van de gehanteerde aannames aan de praktijk;
- c. Beoordelen van de gedragslijn voor het aangaan van pensioenverplichtingen (indien van toepassing);
- d. Beoordelen van de adequaatheid van de verzekeringsregelingen (indien van toepassing);
- e. Ertoe bijdragen dat het risicobeheer doeltreffend wordt toegepast.

De AFH dient ervoor te waken dat het takenpakket te allen tijde controlerend en/of toetsend van aard is. Uitvoerende en adviserende taken passen niet bij de rol van de AF. In de situatie dat de CA betrokken is bij de AF – hetzij als AFH, hetzij als de uitvoerende aan wie taken zijn uitbesteed – leidt een uitvoerende of adviserende taak tot het risico dat de CA zijn eigen werk controleert. Daarmee komt de onafhankelijkheid van de CA in het geding. De CA mag een dergelijke constructie dan ook niet accepteren. Dit kan ook tot problemen leiden in de samenwerking met de controlerend accountant bij de controle van de jaarrekening, aangezien de onafhankelijkheid en objectiviteit van de CA dan ter discussie kan worden gesteld.

Eisen aan de controles uit hoofde van de actuariële functie

De AFH dient controles uit te voeren op de actuariële activiteiten van het pensioenfonds. Onderstaand is guidance opgenomen voor de uit te voeren werkzaamheden om die controles inhoud te geven. Daarbij hanteert het AG als basisgedachte dat de werkzaamheden van de AFH op een pragmatische wijze worden ingevuld, die zo veel mogelijk recht doet aan de controles die de AFH als CA al verricht. Op die manier kan de CA zo veel mogelijk steunen op zijn werkzaamheden als AFH.

De eisen aan de controles zijn opgedeeld naar de werkzaamheden volgens het ontwerpbesluit implementatie herziene IORP-richtlijn (zie hiervoor).

a: toezicht houden op de berekening van de technische voorzieningen

Het toezicht op de berekening van de TV ziet op de rekenkundige juistheid van de TV, gegeven de gehanteerde grondslagen. Deze verantwoordelijkheid is vergelijkbaar met die van de CA voor de TV op de balansdatum. De AFH heeft echter ook gedurende het jaar verantwoordelijkheid voor de TV en zal om die reden een meer frequente controle moeten uitvoeren. Dit is mede in het licht van de eis dat de AFH bijdraagt aan doeltreffend risicobeheer (zie onder e). In zijn algemeenheid zal een minimale frequentie van eens per kwartaal passend zijn in het kader van het risicobeheer.

Het toezicht op de berekening van de TV kan bijvoorbeeld worden vormgegeven door middel van de volgende controles:

- Een steekproefcontrole van de berekening
Een steekproef van voldoende omvang vormt een controle dat de grondslagen correct zijn toegepast en de berekening bij verschillende statussen juist is uitgevoerd.
- Plausibiliteitscontrole op de hoogte van de TV
Hierbij kan gedacht worden aan een kasstroombenadering om de controle uit te voeren.
- Toetsen van het verloop van de TV
De volledigheid en juistheid van de TV kan worden getoetst aan de hand van een sluitend verloop van de TV in de afgelopen periode. Uit het verloop moeten de mutaties blijken uit hoofde van bijvoorbeeld (niet-limitatief) pensioenopbouw, uitkeringen, toeslagen, rentewijzigingen, waardeoverdrachten en mutaties.

De benodigde gegevens voor bovenstaande controles worden in beginsel aangeleverd door de eerstelijns functionaris. Afhankelijk van de governance van het pensioenfonds en de precieze taakverdeling die is afgesproken, kan dit de actuaris zijn van de uitvoeringsorganisatie, de adviserend actuaris of een ander persoon verantwoordelijk voor de vaststelling van de TV.

Bij de toetsing van de TV per balansdatum is sprake van overlap met de werkzaamheden die de CA uitvoert. Het is aan de individuele CA om te beoordelen of het nodig is de controle als AFH in die situatie uit te voeren. Daarbij kan rekening worden gehouden met

de tijd tussen de controle door de AFH (begin van het volgende jaar) en de controle door de CA. Als de tijd tussen beide controles beperkt is, kan een separate controle als AFH mogelijk achterwege blijven.

De Pensioenwetbepalingen vanwege de IORP II richtlijn zijn van kracht vanaf januari 2019. De actuariële werkzaamheden die vanaf dat moment worden uitgevoerd, zijn ter beoordeling van de AFH. Dit betekent dat de werkzaamheden van de AFH starten met de beoordeling van de berekening van de TV per einde Q4 2018.

b1: beoordelen of de gehanteerde methodieken, onderliggende modellen en aannamen passend zijn

Methodieken en modellen worden gebruikt om de hoogte van de voorziening vast te stellen. Te denken valt aan de berekening van de voorziening op basis van recht-maal factor enerzijds en de modellering om de factor te bepalen anderzijds. De aannamen zijn nodig om de factoren vast te stellen (actuariële grondslagen).

Het gebruik van passende methodieken en modellen draagt bij aan de juistheid van de berekening van de TV. Daarnaast waarborgen passende aannames de prudentie van de TV.

De beoordeling hiervan door de AFH draagt bij aan een TV die voldoet aan de eisen zoals gesteld in de Pensioenwet. Deze beoordeling zal zowel kwantitatief als kwalitatief van aard zijn, waartoe de AFH verschillende beoordelingsmethoden ter beschikking staan. Welke methode wordt gebruikt en de noodzaak en de diepgang daarvan is aan de AFH.

Aangezien methodieken en modellen niet zo zeer veranderlijk zijn en het gebruikelijk is de grondslagen niet vaker dan jaarlijks te herzien, is een jaarlijkse beoordeling in beginsel voldoende.

De omvang en diepgang van de werkzaamheden van de AFH hoeven in dit kader niet anders te zijn dan de gebruikelijke controlewerkzaamheden van de CA. Wel kan het passend zijn de aannames, bij wijziging daarvan, eerder te toetsen dan thans in veel gevallen gebruikelijk is.

b2: beoordelen of er voldoende gegevens worden gebruikt en het beoordelen van de kwaliteit van die gegevens

Een juiste waardering van de TV staat of valt met het gebruik van de juiste gegevens en de kwaliteit van die gegevens. Omdat deze controle in beginsel gericht is op het proces, ligt een jaarlijkse toetsing van de gegevens en de kwaliteit ervan voor de hand. Eventueel kan de frequentie worden verhoogd als er redenen zijn voor twijfel over de gehanteerde gegevens en/of als er sprake is van wijzigingen gedurende het jaar die een nadere controle rechtvaardigen. Bij deze toets kan worden gedacht aan de volgende deelcontroles:

- Beoordelen van benodigde gegevens aan de hand van het pensioenreglement en de abtn. In beginsel moet uit het reglement blijken welke gegevens van belang zijn voor de vaststelling van de aanspraken en de TV.
- Beoordelen van het datakwaliteitsbeleid dat gevoerd wordt door het pensioenfonds, waarbij de Good Practice Robuuste Pensioenadministratie van DNB – voor zover relevant - als maatstaf kan dienen. De AFH kan in zijn beoordeling aanvullende vragen stellen ten aanzien van de beheersmaatregelen en processen die zijn ingericht ter waarborging van de datakwaliteit.

- Beoordelen van de ISAE3402 rapportage van de uitvoeringsorganisatie. De kwaliteit van de gegevens hangt mede af van de kwaliteit van de processen – invoer en controle – bij de uitvoeringsorganisatie. Als er geen (volledig dekkende) ISAE3402 rapportage aanwezig is, dient de AFH na te gaan op welke wijze het fonds de datakwaliteit heeft geborgd.

De volgende deelcontroles worden in ieder geval uitgevoerd:

- Beoordelen van het assurance rapport bij de basisgegevens van de controlerend accountant. De accountant zal in beginsel nog steeds een assurance rapport bij de basisgegevens afgeven.
- Beoordelen van rapportages van het fonds ten aanzien van cijfermatige controles van aanspraken (indien aanwezig).

c: beoordelen van de gedragslijn voor het aangaan van pensioenverplichtingen (indien van toepassing)

Een prudent beleid bij het aangaan van pensioenverplichtingen waarborgt de financiële stabiliteit van een pensioenfonds. Dit beleid heeft betrekking op nieuwe pensioenopbouw, waardeoverdrachten etc., waarbij een jaarlijkse beoordeling voldoende is. Dit kan bijvoorbeeld worden vormgegeven door de volgende deelcontroles:

- Beoordelen van het premiebeleid
Bij pensioenfondsden zullen nieuwe pensioenverplichtingen veelal voornamelijk voortvloeien uit nieuwe pensioenopbouw. Het premiebeleid is daarmee van belang voor de financiële stabiliteit van het pensioenfonds. Bij deze beoordeling betreft de AFH de evenwichtigheid van het premiebeleid en de risico's in het kader van een eventueel herstelplan. De pensioenregeling mag hierbij als gegeven worden verondersteld.
- Inventarisatie van mogelijke risico's bij collectieve waardeoverdrachten
Als een pensioenfonds beleid heeft ontwikkeld voor inkomende collectieve waardeoverdrachten, kunnen hierin zekere risico's optreden waar het bestuur van op de hoogte dient te zijn. Hierbij kan gedacht worden aan risico's op het gebied van een evenwichtige belangenafweging, zoals het wel of niet in rekening brengen van een dekkinggraadsopslag, of een verzekeringstechnisch nadeel bij een oudere populatie. Ook een eventueel verschil in waarderingsgrondslagen tussen zittende en inkomende populatie kunnen een risico voor de financiële positie van het fonds betekenen.
- Beoordelen van conversie tarieven
Te denken valt aan inkoop van DC in DB, VPL inkoop, flexibiliseringstarieven, collectieve omzetting pensioenleeftijd.
- Beoordelen van de eigenrisicobeoordeling
In de eigenrisicobeoordeling van een pensioenfonds wordt onder andere de totale financieringsbehoefte onderzocht, waarbij ook rekening wordt gehouden met pensioenopbouw. De eigenrisicobeoordeling biedt daarmee mogelijk waardevolle informatie voor de AFH.

d: beoordelen van de adequaatheid van de verzekeringsregelingen (indien van toepassing)

Door verzekering van de aangegane verplichtingen kan het risico van negatieve uitschieters worden beperkt. Met name bij minder goed gefinancierde en/of kleinere pensioenfondsden is een dergelijke regeling een gebruikelijke manier om de financiële stabiliteit te waarborgen. Gelet op de looptijd van dergelijke verzekeringscontracten is een jaarlijkse beoordeling van het verzekeringsbeleid voldoende. Dit kan worden vormgegeven door de volgende deelcontroles:

- Inventarisatie van mogelijke restrisico's bij herverzekering
Veelal wordt niet het volledige risico verzekerd, maar wordt een deel in eigen beheer gehouden. Voor een beoordeling van de verzekeringsregeling is het daarom van belang te beoordelen welke restrisico's er (eventueel) nog zijn.
- Beoordelen van het herverzekeringsbeleid
Inzicht in de kans op uitschieters in de schadelast kan helpen bij het beoordelen of het herverzekeringsbeleid passend is voor het pensioenfonds.

e: ertoe bijdragen dat het risicobeheer doeltreffend wordt toegepast

De AFH rapporteert over de uitgevoerde werkzaamheden in het kader van zijn controlerende rol. In deze rapportage dient ruimte beschikbaar te zijn voor het doen van aanbevelingen aan het bestuur, voor verbetering van het bestaande beleid, of voor onderzoek naar eventueel alternatief beleid. Op grond van deze aanbevelingen en de rapportage draagt de AF bij aan doeltreffend risicobeheer.

Ook kan de AFH door het bestuur worden aangehaakt bij de eigenrisicobeoordeling. Als het bestuur dat doet, waakt de AFH voor zijn onafhankelijkheid en zorgt hij er voor geen uitvoerende of adviserende taken uit te voeren.

Certificerend Actuaris en Actuarieel Functiehouders zijn in persoon gescheiden

Het kan voorkomen dat de AFH een ander persoon is dan de CA. In dat geval ontstaan mogelijk andere rapportagelijnen.

In het geval dat de CA werkzaamheden levert ten behoeve van de AFH zouden de bevindingen van de CA ook kenbaar moeten worden gemaakt aan het bestuur.

Het is aan de beoordeling van de CA te bepalen of, in welke mate en onder welke eisen/voorwaarden de CA ten behoeve van de certificering kan steunen op werkzaamheden van de AFH.

Hierbij wordt het volgende uitgangspunt gehanteerd. Het is wettelijk mogelijk gemaakt dat de CA de AFH-rol vervult vanuit de gedachte dubbel werk te voorkomen. Dat betekent andersom geredeneerd dat als de CA de AFH-rol niet vervult dit dubbel werk wel waarschijnlijk is. De CA blijft de onverdeelde verantwoordelijkheid houden over de wettelijke controletaken, ongeacht de werkzaamheden verricht door de AFH.

Onderstaand zijn enkele aandachtspunten opgenomen voor het geval de CA voor een deel steunt op het werk van de AFH.

Werkafspraken tussen actuariële functiehouders en certificerend actuaris

Indien de CA voor een deel gebruik maakt van de werkzaamheden zoals uitgevoerd door de AFH moeten er onderling werkafspraken/werkinstructies (bijvoorbeeld vergelijkbaar met wat nu gebeurt tussen CA en Accountant) worden opgesteld. Bijvoorbeeld:

- Overleg/ afspraken over communicatie, inrichting van werkzaamheden en rapportages.
  - Bijvoorbeeld dat AF en CA elkaar onverwijld op de hoogte stellen van bevindingen die relevant zijn voor het functioneren van de ander (inclusief waarborgen van communicatie tussen CA en bestuur).
  - Aangeven aspecten ten aanzien van door AFH te verrichten werkzaamheden die door AFH in een rapportage moeten worden vastgelegd. Dit kan per onderwerp/taak van de AFH waar overlap is met de controlewerkzaamheden van de CA.
- Afstemmen specifieke aandachtspunten voor controle van het betreffende boekjaar.
- Aanleggen van een dossier door de AFH inzake zijn/haar controle, zodanig dat de CA een eventueel dossierreview effectief en efficiënt kan uitvoeren.
  - En zo inzicht kan verwerven in de competenties en onafhankelijkheid van de AF, het werk van de AF en de geschiktheid hiervan voor werkzaamheden CA.

Onderdelen van de rapportage van de actuariële functiehouder

In de rapportage van de AFH zouden de onderdelen terug moeten komen die zijn vastgelegd in de onderlinge werkafspraken (zie hiervoor). Als de AFH de rapportage niet zelf heeft opgesteld, dan zal deze rapportage vergezeld moeten gaan van een verklaring van de AFH. Uit deze verklaring dient te blijken dat de AFH de verantwoordelijkheid neemt voor deze rapportage.

Aspecten die door de AFH in de rapportage onder andere kunnen worden vastgelegd zijn bijvoorbeeld:

- Gehanteerde toleranties
- Geconstateerde bevindingen
- Oordeel over gehanteerde schattingen
- Beoordeling van het verloop van de TV
- Conclusie

Daarnaast kunnen richtinggevende aandachtspunten worden vastgelegd in de werkafspraken, bijvoorbeeld voor de TV:

- Cijferbeoordeling mutaties in de TV en de analyse van de actuariële resultaten op sterfte, kosten, opbouw, etc.
- Cijferbeoordeling op de mutaties in de mutaties deelnemersaantallen en samenstelling TV.
- Verantwoording van niet uit de balans blijkende verplichtingen inzake de voorwaardelijke aanspraken.
- Specificatie van de herverzekerde rechten.
- Toetsing gehanteerde grondslagen, waaronder ervaringssterfte en kostenopslag.
- Aansluiting uitgekeerde pensioenuitkeringen en vrijval TV.
- Actuariële analyse op resultaten uit inkomende- en uitgaande waardeoverdrachten.
- Toetsing gebruik juiste data (evt. benoemen van de relevante gegevens en aanspraken).
- Toetsing juiste vastlegging van verzekeringstechnische grondslagen in de berekeningssystemen.